

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA BẢO TÀNG

*****

NGUYỄN VĂN CHIẾN

**TÌM HIỂU DI TÍCH CHÙA TRẦN ĐĂNG
(DIÊN PHÚC TỰ)
XÃ HOA SƠN - HUYỆN ỨNG HÒA - HÀ NỘI**

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG HỌC

NGƯỜI HƯỚNG DẪN: PGS.TS ĐẶNG VĂN BÀI

HÀ NỘI – 2011

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	4
2. Mục đích nghiên cứu	6
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	6
4. Phương pháp nghiên cứu	6
5. Bố cục của khóa luận.....	7
Chương 1: CHÙA TRẦN ĐĂNG TRONG DIỄN TRÌNH LỊCH SỬ.....	8
1.1. Tổng quan về làng Trần Đăng	8
1.1.1. Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên	8
1.1.2. Lịch sử làng Trần Đăng.....	10
1.1.3. Dân cư và truyền thống Cách mạng.....	11
1.1.4. Đời sống kinh tế	16
1.1.5. Đời sống văn hóa – xã hội.....	16
1.2 Lịch sử hình thành di tích	24
1.2.1 Niên đại xây dựng di tích	24
1.2.2. Quá trình trùng tu di tích	27
Chương 2: GIÁ TRỊ KIẾN TRÚC, NGHỆ THUẬT CỦA CHÙA TRẦN ĐĂNG (DIÊN PHÚC TỰ).....	30
2.1 Giá trị kiến trúc	30
2.1.1 Không gian cảnh quan.....	30
2.1.2 Bố cục mặt bằng tổng thể.....	35
2.1.3 Kết cấu kiến trúc	36
2.1.4 Trang trí trên kiến trúc	47
2.2 Giá trị nghệ thuật điêu khắc tượng thờ và các di vật trong di tích	50
2.2.1 Nghệ thuật điêu khắc tượng thờ	50
2.2.2 Các di vật tiêu biểu.....	70

Chương 3: BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ DI TÍCH CHÙA TRẦN ĐĂNG	79
3.1 Thực trạng di tích.....	81
3.2 Bảo tồn di tích chùa Trần Đăng.....	90
3.2.1. Cơ sở pháp lý.....	90
3.2.2 Các giải pháp kỹ thuật bảo tồn.....	93
3.3 Tôn tạo di tích.....	99
3.4 Giải pháp phát huy di tích chùa Trần Đăng.....	102
KẾT LUẬN	108
TÀI LIỆU THAM KHẢO	110
PHỤ LỤC	

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Trong quá trình sống, lao động ông cha ta đã sáng tạo ra biết bao điều kỳ diệu. Theo dòng chảy của thời gian, những điều kỳ diệu ấy như những hạt phù sa lắng đọng, tích tụ hình thành nên một nền Văn hóa Đại Việt ngàn đời. Di tích lịch sử Văn hóa là nơi bảo lưu những giá trị truyền thống của quá khứ, là tấm gương phản chiếu lịch sử dân tộc. Mặc dù vậy dưới sự tác động của thiên nhiên, của xã hội và sự phá hoại của chính con người những giá trị vốn có của di tích ngày càng bị suy giảm, mất mát, ảnh hưởng trực tiếp đến đời sống văn hóa của nhân dân và nền văn hóa của dân tộc.

Kiến trúc cổ là một bộ phận quan trọng cấu thành kho tàng Di sản văn hóa, các công trình kiến trúc cổ có khả năng biểu đạt cái chung nhất về các mặt khoa học kỹ thuật và văn hóa nghệ thuật của từng thời đại. Khi xây dựng các công trình kiến trúc, con người luôn có khát vọng biểu hiện cụ thể và trong sáng những tư tưởng thời đại trong công trình xây dựng thông qua hình tượng nghệ thuật và những phương pháp đặc thù của tri thức dân gian. Vì thế mỗi công trình kiến trúc xưa không chỉ chứa đựng những giá trị về mặt kiến trúc và nghệ thuật mà còn có thể là chiếc chìa khóa giúp người đời sau đọc được thông điệp văn hóa và các tư tưởng thẩm mỹ của thời trước.

Kiến trúc cổ Việt Nam phong phú và đa dạng về loại hình, trong đó ngôi chùa sản phẩm của văn hóa Phật giáo là một loại hình tiêu biểu. Phật giáo du nhập vào Việt Nam từ những thế kỷ đầu công nguyên. Đến thời Lý-Trần thì phát triển mạnh mẽ và biểu hiện sức sống lâu bền trong đời sống tâm linh của người dân. Dấu ấn của sự phát triển đó chính là một hệ thống chùa, tháp được xây dựng rất nhiều trong khoảng thời gian này. Tuy vậy, cho đến nay chúng ta tìm được rất ít các dấu tích chùa, tháp của thời Lý- Trần so với

các thời kỳ sau. Đặc biệt là những di tích kết cấu gỗ. Trải theo năm tháng, các loại vật liệu này bị hư hại rất nhiều. Bởi vậy, tìm được những di vật và những dấu vết kiến trúc của thời Lý- Trần là rất đáng quý đó sẽ là những bằng chứng giúp cho việc nghiên cứu các giá trị văn hóa Phật giáo và sự phát triển của đạo Phật trong dòng chảy chung của lịch sử dân tộc.

Đến với bất cứ làng quê nào của người Việt nhất là đồng bằng Bắc Bộ, chúng ta đều dễ dàng nhận ra bộ mặt văn hóa vật thể của nó là những kiến trúc Phật giáo và tín ngưỡng khác. Hòa mình trong khung cảnh làng quê là hình ảnh của Tam quan, Gác chuông, Ngọn tháp. Đó là chỗ dựa tâm linh của dân làng. Hình ảnh ngôi chùa đã trở nên thân quen với mọi người dân đất Việt. Đó là di sản kiến trúc cổ Việt Nam, là tiềm năng cũng như đặc trưng của mỗi vùng quê đất nước. Đồng thời ngôi chùa cũng chính là nơi để các nhà sư tu hành, giáo độ chúng sinh, nơi ẩn chứa nuôi dưỡng tâm hồn bản sắc dân tộc Việt Nam qua các thời đại.

Chùa Trần Đăng (tên chữ là Diên Phúc Tự) là một trong những di tích cổ nằm ở thôn Trần Đăng một vùng quê giàu truyền thống văn hóa của xã Hoa Sơn- huyện Ứng Hòa- Hà Nội. Qua khảo sát thực tế dấu vết kiến trúc và di vật trong di tích cho biết ngôi chùa có niên đại khá sớm từ thời Lý- Trần. Trải qua hơn nửa thế kỷ chiến tranh và biến động xã hội nhưng làng Trần Đăng vẫn bảo tồn được những giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể. Giá trị vật thể được thể hiện cụ thể thông qua không gian kiến trúc, cảnh quan và một số hiện vật cùng với giá trị tâm linh có ý nghĩa biểu đạt sâu sắc (như ngày giỗ tổ, ngày sắc, vọng, lễ hội của làng...). Ngoài ra chùa còn lưu giữ các di vật có giá trị tiêu biểu như: Nhang án đá, rồng bạc thềm thời Trần, chuông thời Cảnh Hưng... Bên cạnh đó là những giá trị văn hóa phi vật thể với những nét đặc sắc riêng, thông qua những hoạt động văn hóa của cộng đồng cư dân làng Trần Đăng. Chính vì vậy, ngôi chùa đã được Bộ Văn hóa- Thông tin xếp hạng

di tích lịch sử năm 1987. Bởi vậy việc nghiên cứu toàn diện di tích hiện nay dưới góc độ Bảo tồn bảo tàng sẽ góp phần lưu giữ bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể trong điều kiện hiện nay. Vì lý do trên nên em chọn đề tài “ *Tìm hiểu di tích chùa Trần Đăng (Diên Phúc Tự) - xã Hoa Sơn- Huyện Ứng Hòa- Hà Nội*” làm khóa luận tốt nghiệp Đại học của mình.

2. Mục đích nghiên cứu

Khóa luận có mục đích tìm hiểu lịch sử, sự ra đời và quá trình tồn tại của chùa Trần Đăng, nghiên cứu các mặt giá trị văn hóa và nghệ thuật của chùa Trần Đăng qua kiến trúc và di vật cụ thể. Qua tìm hiểu thực trạng của di tích, vận dụng những kiến thức lý luận đã học, bước đầu đề xuất một số giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy giá trị của di tích trong giai đoạn hiện nay.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Làng Trần Đăng là một làng có nhiều các công trình tôn giáo, tín ngưỡng trong đó gồm các di tích như: Chùa thượng (Đăng Khoa Tự), Chùa trung (Diên Phúc Tự), Chùa hạ (Hoàng Đệ Tự), Đình làng, Miếu, Quán. Các di tích tồn tại ở các địa điểm trong làng, Đình và Chùa Trần Đăng nằm trong một khu đất ở giữa làng. Trong phạm vi nghiên cứu bài khóa luận tập trung nghiên cứu toàn diện chùa Trần Đăng (Diên Phúc Tự) trong đó trọng tâm nghiên cứu về kiến trúc, hệ thống tượng thờ cùng các di vật tiêu biểu trong di tích và không gian văn hóa làng Trần Đăng.

4. Phương pháp nghiên cứu

Sử dụng chủ nghĩa duy vật biện chứng, duy vật lịch sử làm phương pháp luận để xem xét di tích theo quy luật tất yếu khách quan.

Phương pháp nghiên cứu liên ngành: Bảo tàng học, bảo tồn di tích, mỹ thuật học, sử học, xã hội học... Trong đó sử dụng chủ yếu phương pháp khảo sát tại thực địa để quan sát, miêu tả, đo vẽ, chụp ảnh, phỏng vấn, thu thập nguồn tài liệu hiện có ở di tích.

5. Bộ cục của khóa luận

Khóa luận ngoài phần mở đầu, kết luận, phụ lục và danh mục tài liệu tham khảo gồm ba chương

Chương 1: Chùa Trần Đăng trong diễn trình lịch sử

Chương này giới thiệu khái quát về vùng đất nơi di tích tồn tại đồng thời tập trung nghiên cứu tư liệu xác định niên đại khởi dựng và quá trình tồn tại của di tích.

Chương 2: Giá trị kiến trúc, nghệ thuật của chùa Trần Đăng

Đây là chương chính của khóa luận tập trung nghiên cứu giá trị kiến trúc, nghệ thuật, hệ thống tượng thờ, các di vật tiêu biểu và các hoạt động tín ngưỡng cùng với các giá trị văn hóa phi vật thể gắn liền với ngôi chùa.

Chương 3: Bảo tồn và phát huy giá trị của di tích chùa Trần Đăng

Chương ba tập trung phân tích thực trạng của di tích, qua đó đề xuất một số các giải pháp nhằm tôn tạo và phát huy giá trị của di tích chùa Trần Đăng.

Sau quá trình học tập và nghiên cứu, trên cơ sở vận dụng những kiến thức đã học về chuyên ngành Bảo tồn – bảo tàng, bài khóa luận được hoàn thành với sự nỗ lực cố gắng của bản thân cùng với sự hướng dẫn trực tiếp của thầy giáo Đặng Văn Bài. Em xin gửi lời cảm ơn chân thành đến PGS-TS Đặng Văn Bài – người đã hướng dẫn em trong suốt thời gian thực hiện đề tài.

Em cũng xin gửi lời cảm ơn và bày tỏ lòng biết ơn chân thành của mình đến các thầy cô giáo trong khoa Bảo tàng-Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, UBND xã Hoa Sơn, đại đức Thích Đàm Thiện- trụ trì tại chùa Trần Đăng đã giúp đỡ và cung cấp tư liệu cho em trong quá trình khảo sát thực địa tại di tích

Là công trình nghiên cứu đầu tiên, bài khóa luận không tránh khỏi những thiếu sót. Bởi vậy em rất mong nhận được sự góp ý của các nhà nghiên cứu, thầy cô và các bạn.

Em xin chân thành cảm ơn!

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Chí Bền (chủ biên 2010), *Bảo tồn, phát huy giá trị di sản văn hóa vật thể Thăng Long- Hà Nội*, Nhà xuất bản Hà Nội.
2. Trần Lâm Biền (1993), *Cây cỏ trong nghệ thuật tạo hình của người Việt*, Nxb MT.
3. Trần Lâm Biền (1996), *Chùa Việt*, Nxb VH TT, HN
4. Trần Lâm Biền (Chủ nhiệm đề tài 2008), *Diễn đàn kiến trúc truyền thống Việt (Vùng châu thổ sông Hồng)*, Bộ Văn hoá – Thông tin, đề tài nghiên cứu khoa học cấp Bộ, Hà Nội
5. Trần Lâm Biền (2003), *Đồ thờ trong di tích người Việt*, Nxb VH TT, HN
6. Trần Lâm Biền (dịch 2003), *Lịch sử và mỹ thuật Việt Nam*, trường Đại học Văn Hoá Hà Nội
7. Trần Lâm Biền (2005), *Một con đường tiếp cận lịch sử*, Nxb VHDT, HN.
8. Trần Lâm Biền (Chủ biên 2001), *Trang trí trong mỹ thuật của người Việt*, Nxb VHDT, HN.
9. Phan Kế Bính (1990), *Việt Nam phong tục*, Nxb TP Hồ Chí Minh, Thành Phố Hồ Chí Minh
10. Nguyễn Du Chi (2003), *Hoa văn Việt Nam*, Nxb Mỹ thuật, Hà Nội.
11. Trịnh Thị Minh Đức (Chủ biên 2007), *Bảo tồn di tích lịch sử Văn hoá*, Nxb Đại học Quốc Gia Hà Nội
12. *Khoa học công nghệ bảo tồn, trùng tu di tích kiến trúc* (2003), Nxb Xây dựng Viện khoa học công nghệ xây dựng.
13. Nguyễn Hồng Kiên (1991), *Bộ vì nóc của kết cấu nhà khung gỗ cổ truyền Việt Nam*, Tạp chí Văn hóa nghệ thuật số 97.

14. Nguyễn Hồng Kiên (1996), *Điêu khắc trên kiến trúc gỗ cổ truyền Việt*, Tạp chí Kiến trúc Việt Nam số 2.
15. Nguyễn Hồng Kiên (1996), *Kiến trúc gỗ cổ truyền Việt*, Tạp chí Kiến trúc số 3.
16. *Luật di sản Văn hoá 2001* (Được sửa đổi bổ xung 2009), (2009), Nxb Chính trị Quốc Gia Hà Nội.
17. Vũ Tam Lang (1999), *Kiến trúc cổ Việt Nam*, Nxb Xây dựng Hà Nội.
18. Nguyễn Thị Minh Lý (Chủ biên 2004), *Đại cương về cổ vật ở Việt Nam*, Trường Đại học Văn hoá Hà Nội, Hà Nội.
19. Hà Văn Tấn (Chủ biên 1993), *Chùa Việt Nam*, Nxb Khoa học Xã Hội.
20. Ngô Đức Thịnh (2001), *Tín ngưỡng và Văn hoá tín ngưỡng ở Việt Nam*, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội
21. Nguyễn Văn Tiến (2004), *Chùa Thầy*, Luận án tiến sỹ khoa học lịch sử, Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
22. Chu Quang Trứ (2001), *Tượng cổ Việt Nam với truyền thống điêu khắc dân tộc* (Giải thưởng Hội văn nghệ dân gian Việt Nam), Nxb Mỹ Thuật.
23. Chu Quang Trứ (2003), *Kiến trúc dân gian truyền thống Việt Nam*, Nxb Mỹ thuật Hà Nội.
24. Nguyễn Doãn Tuân (Chủ biên 2000), *Di tích lịch sử văn hoá Hà Nội*, Nxb Chính trị Quốc Gia Hà Nội